

UNELE ASPECTE PRIVIND EVALUAREA CREANȚELOR ÎN CONFORMITATE CU PREVEDERILE IFRS

Olga Bordeianu

Lector superior, catedra „Contabilitate și audit”, ASEM

Summary: This article aims to present the modality of assessment (both the initial and subsequent) of receivables in accordance with IFRS. It contains also the presentation of the methodology for calculating the provision for doubtful receivables through various methods, numerical examples and accounting formulas.

Evaluarea creanțelor reprezintă procedeul de determinare a mărimii creanțelor care vor fi reflectate în contabilitate și în situațiile financiare în perioada de gestiune curentă. E necesar de menționat faptul că în dependență de momentul efectuării, pot fi evidențiate două forme de evaluare a creanțelor: **evaluarea inițială și evaluarea ulterioară**. În baza sistemului contabil internațional, criteriile generale privind modul de evaluare a creanțelor sunt reglementate de prevederile următoarelor acte normative: “Cadrul general conceptual pentru raportarea financiară”, IAS 1 “Prezentarea situațiilor financiare”, IAS 36 “Deprecierea activelor”, IAS 39 “Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, IAS 32 “Instrumente financiare: prezentare”, IFRS 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat”.

Evaluarea inițială are loc la momentul evaluării activului la costul său istoric (denumit și valoare de intrare), ceea ce conform Cadrului general al IASB, reprezintă valoarea justă a contraprestației oferite - “valoarea la care poate fi tranzacționat un activ între părți interesate și în cunoștință de cauză, în cadrul unei tranzacții desfășurate în condiții obiective”[1]. În practica contabilă a Republicii Moldova creanțele se evaluează inițial la valoarea lor nominală, inclusiv impozitele și taxele calculate în conformitate cu legislația în vigoare, fiind corectată cu mărimea rabaturilor și reducerilor oferite și acceptate.

Evaluarea ulterioară poate fi realizată cu prilejul inventarierii, precum și la finele anului, în vederea întocmirii situațiilor financiare și determinării valorii contabile (de bilanț) a creanțelor. În scopul prezentării în situațiile financiare, după cum sunt ele definite în paragraful 9 al IAS 39, (adică creanțele netranzactionate), acestea vor fi evaluate *la cost amortizat*, utilizând metoda dobânzii efective. Costul amortizat, la rîndul său, reprezintă valoarea la care activul financiar a fost evaluat la momentul recunoașterii inițiale (valoarea nominală/ justă), minus rambursările de principal, plus sau minus amortizarea acumulată utilizînd metoda dobânzii efective pentru fiecare diferență dintre valoarea inițială și valoarea la scadență și minus orice reducere (directă sau prin utilizarea unui cont de provizion) pentru depreciere sau imposibilitate de recuperare. Pentru a putea determina mărimea reducerilor acordate este necesar de a determina valoarea actualizată a creanțelor. Esența actualizării creanțelor constă în aceea că costul curent al viitoarelor fluxuri de mijloace bănești se va deosebi mai mult sau mai puțin de valoarea nominală a acestora. Una și aceeași sumă primită în perioade diferite de timp va avea valori diferite (putere de cumpărare). Metoda actualizării poate da răspuns la întrebarea ce sumă va fi investită azi, pentru a obține peste o perioadă n de ani suma pe care investitorul și-a pus-o drept scop să o obțină.

Pentru a efectua actualizarea creanțelor este necesar de a stabili *rata de actualizare*. În IFRS sunt prevăzute cîteva modalități de determinare a ratei de actualizare. Rata trebuie să corespundă următoarelor criterii:

- să reflecte (asigure) riscurile aferente creanțelor
- să reflecte valoarea justă a mijloacelor bănești de primit ținînd cont de factorul timp.

În practică, drept rată de actualizare se utilizează ratele de piață ținînd cont de condițiile similare (rata dobânzii, rata de refinanțare, etc). Utilizînd rata de actualizare, costul amortizat se determină astfel:

$$\text{Cost amortizat} = C/(1+r)^{(t/365)}, \text{ unde: } \quad (1)$$

C – valoarea nominală a creanței;

r – rata de actualizare

t – perioada de timp între data de achitare a creanței și data de raportare (zile)

La calcularea costului amortizat, entitatea trebuie să estimeze fluxurile de mijloace bănești luînd în considerare toate condițiile contractuale (spre exemplu, plata în avans), dar nu trebuie să ia în calcul pierderile viitoare din creditare. Privitor la fluxurile de mijloace bănești aferente creanțelor pe termen scurt, ele nu se actualizează dacă efectul actualizării nu este semnificativ.

Așadar, în practica internațională costul amortizat relevă valoarea probabilă de încasare a creanțelor și reprezintă factorul important în evaluarea lichidității și solvabilității entității. Atunci cînd se estimează că creanțele nu se vor încasa integral, în contabilitate se înregistrează ajustări pentru depreciere, constituindu-se după caz, corecții (provizioane) pentru deprecierea creanțelor. Drept criterii pentru depreciere pot servi următorii factori:

- a. problemele financiare majore ale debitorului
- b. încălcarea clauzelor contractuale
- c. probabilitatea insolvabilității debitorului
- d. valoarea justă a gajului
- e. factori generali economici (macroeconomici)

În aceste cazuri este necesar de a efectua calcule în vederea determinării pierderii din depreciere prin metoda directă (creanțele supuse deprecierei se decontează la cheltuieli curente în perioada de gestiune în care au fost recunoscute) sau prin metoda corecțiilor (provizioanelor). Deprecierea creanțelor sau provizionul privind deprecierea creanțelor (aferent creanțelor compromise), se determină prin metoda costului amortizat, prin prognozarea termenului de stingere a creanței pentru fiecare debitor în parte și actualizarea fluxurilor mijloacelor bănești de primit. Deoarece, în practică, determinarea deprecierei creanțelor reieșind din costul amortizat este dificil de aplicat, se utilizează metodele bazate pe calcule statistice sau pe experiența entității.

În situațiile financiare entităților autohtone creanțele se reflectă de obicei, deși este prevăzută crearea provizionului aferent creanțelor compromise (dubioase), la valoarea nominală neținînd cont nici de procesul inflaționist și devalorizarea mijloacelor bănești ce urmează a fi primite, nici de starea financiară a debitorilor, nici de alți factori ce duc la modificarea valorii reale a creanțelor reflectate

în bilanțul contabil. Prin urmare valoarea contabilă a creanțelor coincide, în cele mai multe cazuri, cu valoarea lor inițială, inducând în eroare utilizatorii de informație. În această privință menționăm că în teoria și practica internațională și autohtonă sunt recunoscute diferite metode de creare a provizioanelor pentru deprecierea creanțelor, din care se enumeră următoarele:

I. Determinarea probabilității recuperării creanțelor pe fiecare debitor și crearea provizionului doar în cazul creanțelor compromise (debitorilor dubioși). Această metodă se recomandă entităților cu un număr mic de debitori. În cazul dat mărimea provizionului este egală cu suma creanțelor compromise (dubioase) la momentul analizat.

II. Determinarea provizionului în raport procentual față de venitul vânzărilor (mărime netto). La utilizarea acestei metode provizionul se determină ca produsul dintre cota medie a creanțelor compromise (dubioase) și veniturile din vânzări pentru o perioadă analizată:

$$Prov. = C_{cr. compr.} * VV, \text{ unde: } (2)$$

$C_{cr. compr.}$ – cota medie a creanțelor compromise (dubioase);

VV – veniturile din vânzări.

Cota medie a creanțelor compromise (dubioase) se va determina, ca raportul între mărimea totală a creanțelor compromise recunoscute pe o perioadă anumită (de exemplu, 3 - 5 ani) și suma veniturilor din vânzări pe aceeași perioadă:

$$C_{cr. compr.} = \Sigma Cr_{compr. n} / \Sigma VV n, \text{ unde: } (3)$$

$\Sigma Cr_{compr. n}$ – mărimea totală a creanțelor compromise (dubioase) recunoscute;

n - numărul de ani, luate drept bază de calcul

III. Determinarea provizionului prin clasificarea creanțelor pe grupe în dependență de termenul de neachitare a acestora. Gruparea creanțelor în acest sens poate fi efectuată reieșind din intervalul de timp stabilit de fiecare entitate în parte (de exemplu: 0-3 luni, 3-6 luni, etc). Pentru fiecare grup de creanțe, se calculează cota creanțelor compromise (dubioase) în baza informațiilor existente privind creanțele dubioase și compromise pentru o perioadă anumită (pînă la 5 ani). Provizionul aferent fiecărei grupe se determină ca produsul între coeficientul creanțelor compromise (dubioase) și soldul creanțelor grupei respective la sfîrșitul perioadei de gestiune:

$$Prov. grup = C_{cr. compr.} * Sd_f, \text{ unde } (4)$$

$C_{cr. compr.}$ – cota medie a creanțelor compromise (dubioase);

Sd_f – soldul creanțelor grupei respective la sfîrșitul perioadei.

Cota medie a creanțelor compromise (dubioase) reprezintă raportul între suma creanțelor compromise ce urmează a fi decontată în perioadele următoare perioadei luate drept bază de calcul a coeficientului. Valoarea totală a provizionului pentru perioada raportată se determină ca suma dintre provizioanele create pe toate grupele de creanțe.

În acest sens, trebuie menționat faptul că teoria și practică autohtonă cunoaște atât metode bazate pe provizionul individual reieșind din mărimea absolută a creanțelor compromise (I metoda) sau general reieșind din cota medie aferentă creanțelor compromise (metoda II și III) cât și combinarea metodelor menționate. Determinarea mărimii provizioanelor pe grupe de creanțe se prezintă în exemplul următor.

Exemplu. În politica de contabilitate a entității "Omega" SRL crearea provizioanelor pentru deprecierea creanțelor se efectuează prin clasificarea creanțelor pe grupe în dependență de termenul de neachitare a acestora. Gruparea creanțelor după termenul de achitare expirat și calculul provizionului sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1.

Situația creanțelor la 31.12.2012

№ crt.	Cumpărătorul	Soldul creanțelor, lei	Termenul de achitare expirat			
			0-3 luni	3-6 luni	6-9 luni	>9 luni
	SRL „ABC”	56000	9000		45000	
1	SRL”DEF”	72000		55000		17000
2	Alți debitori	87000	50000	19000	18000	
3	Total	215000	59000	74000	63000	17000

4	<i>Cota creanțelor compromise, %</i>	-	2	5	12	50
5	Provizionul, lei (rd.3xrd.4)	-	1180	3700	7560	8500

Suma totală a provizionului va constitui **20 940 lei** (1180 lei + 3700 lei + 7560 lei + 8500 lei) care se contabilizează: *Dt 712 „Cheltuieli comerciale” Ct 222 ”Corecții la creanțe dubioase”*

La fiecare dată raportării mărimea provizionului se revizuieste și se ajustează în scopul unei imagini fidele. La determinarea provizionului (metodele I și III) trebuie de ținut cont de înregistrările contabile efectuate anterior. Este necesar de a efectua o analiză a creanțelor din perioadă de gestiune precedentă și de a compara mărimea provizionului curent și a celui precedent pe debitori. În continuare în exemplul 1 presupunem următoarele variante:

- a. dacă soldul provizionului la 1.01.2012 constituie 20 000 lei, atunci acest sold se va ajusta cu suma de 940 lei (20 940 lei - 20000 lei) și se va contabiliza astfel:
Dt 712 „Cheltuieli comerciale” Ct 222 ”Corecții la creanțe dubioase” 940 lei
- b. dacă soldul provizionului la 1.01.2012 constituie 22 000 lei, atunci acest sold se va ajusta cu suma de 1 060 lei (20940 lei - 22000 lei) și se va contabiliza astfel:
Dt 222 ”Corecții la creanțe dubioase” Ct 612 ”Alte venituri operaționale” 1060 lei

În concluzie, în baza celor relatate se observă că standardele internaționale de contabilitate cercetează și argumentează evaluarea creanțelor într-un câmp de rezoluții diferite. Entitățile care aplică IFRS trebuie se utilizeze metodele care permit o prezentare mai fidelă a creanțelor în bilanțul contabil și determinarea unor rezultate financiare mai exacte, fără a induce în eroare utilizatorii de informații privind stabilitatea financiară și veniturile reale ale entităților.

Bibliografie

1. Standardul Internațional de Contabilitate 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare” <http://www.minfin.md/ro/actnorm/contabil/standartraport/>
2. Standardul Internațional de Raportare Financiară 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat” <http://www.minfin.md/ro/actnorm/contabil/standartraport/>
3. Mățiș D., Pop A., *Contabilitate financiară*, Editura Casa Cărții de Știință, Ediția a III-a, București 2010, p. 571
4. А. Пухаева «Отражение дебиторской задолженности в отчете о финансовом положении», статья, журнал «Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты» № 9, 2011 г.
5. Р.Е. Грачева “Дебиторская задолженность: дисконтирование денежного потока”, журнал "Актуальные вопросы бухгалтерского учета и налогообложения", №3, февраль 2011 г.